DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA
DE
MEDICORVM SCANDALIS
SIVE DE
MORBIS CVRATV DIFFICILIBVS ET INSANABILIBVS,

QVAM
SVB AVSPICIIS SVMMI NVMINIS
ET
CONSENSV GRATIOSAE FACVLTATIS MEDICAE
PRAESIDE
VIRO ILLVSTRI, EXCELLENTISSIMO ET EXPERIENTISSIMO
DOMINO
D. ANDREA ELIA BVCHNERO
SACRI ROMANI IMPERII NOBILI,
POTENTISSIMO BORVSSIAE REGI A CONSILIIS INTIMIS,
MEDICINAE ET PHILOS. NATVRAL. PROFESS. PVBL. ORDIN.
FACVLT. PHILOSOPH. H. T. DECANO, IMPER. ACADEM.
NATVRAE CVRIOSOR. PRAESIDE ET COMITE
PALATINO CAESAREO,
PRO GRADV DOCTORIS
SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
DOCTORALIBVS LEGITIME IMPETRANDIS
AD D. IX. APRIL. A. S. R. MDCCXLVIII.
PVBLICE DEFENDET

AVCTOR RESPONSVRVS
PHILIPPVS ISAACVS HEINEKEN,
MAGDEBVRGENSIS.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
TYPIS IOANNIS CHRISTIANI HILLIGERI ACAD. TYPOGR.

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA
DE
MEDICORVM SCANDALIS
SIVE DE
MORBIS CVRATV DIFFICILIBVS ET INSANABILIBVS.

PROOEMIVM.

Quod plerumque miseris accidit mortalibus, vt finem sibi praefixum raro obtineant, spesque suas irritas & admodum fallaces esse experiantur; id pari quoque ratione euenire

ſolet Medicis, qui, licet omnem ſaepe moveant lapidem, vt aegrum ſanitati reſtituant, parum tamen vel nihil interdum efficiunt. Iam quidem veram ſiniſtri huius euentus cauſam in ipſos ſaepe Medicos minus peritos artemque medendi parum callentes, reiiciendam eſſe, facile largior: Interim tamen non raro etiam fieri ſolet, vt ipſa morbi indoles valde difficilem, aut plane nullam admittat curationem, Medico licet inſonte omnibusque viribus officio ſuo ſatisfaciente, cui vero nihilominus culpam imprudens vulgus ſolet tribuere, falſo exiſtimans, Medicum omnis generis morbos, eosque periculoſiſſimos, poſſe ſanare; cum tamen ſalutaris noſtra ars valde ſit limitata tantamque Medicus poteſtatem in morbum non habeat, quantam eques in habenam, quam pro arbitrio poteſt adducere iterumque remittere. Etenim remedia, quibus ceu inſtrumentis in medendo vtitur Medicus, certa tantum actiuitatis gaudent ſphaera, vltra quam progredi non licet; ideoque neceſſe eſt, vt morbi, virtute naturae & remediorum ſuperiores, inuicti relinquantur, omnemque vel exquiſitiſſimam medendi ar-

tem

tem eludant. Id quod dignissimus artis nostrae parens, HIPPOCRATES, pereleganter docuit in *Tr. de vet. medicina*, his verbis: *Non exigenda ab arte, quae non profitetur. Nam quorum facultatem tum per naturae, tum per artis instrumenta consequimur, eorum nos opifices profiteri possumus, aliorum non item. Si quid igitur homini contigerit, quod medicinae instrumenta superat, id ne sperandum quidem est ab arte medica vinci posse.* Quum itaque perditum hominum genus plus plerumque a Medico, vel sapientissimo, desiderare soleat, quam ipse per scientiam suam viresque remediorum praestare valet; operae sane pretium facturus mihi videor, si in elaborando specimine academico paulo clarius euincam, morbos numero plures ex sua & aegrotantium natura ita esse comparatos, vt curationi, quamvis probatissimae, vel pertinaciter resistant, vel nullam prorsus medelam recipiant, & idcirco inter *scandala Medicorum* referri debeant. Sic enim spero fore, vt non solum incondita plebis turba mitius inposterum de Medicis sentiat, & mordacem obtrectandi pruritum deponat, sed & vt ipsi quoque Medici rudiores

 ple-

plenius inde addiſcant, quando aegrotis ſanationis ſpem facere poſſint, vel minus. Faxit Numen Diuinum, a quo mortalium res omnes pendent, vt ſingula eueniant feliciter!

§. I.

anare quum nihil aliud ſit, quam cauſas morbi tollere, in aprico eſt, omnes in vniuerſum morbos, in quibus cauſa difficulter abigitur, *curatu difficiles; inſanabiles* autem, in quibus illa ipſa nulla prorſus ope tolli poteſt, dicendos eſſe. Morbos itaque curatu difficiles & inſanabiles demonſtraturus, oſtendere debeo, quaenam ipſorum cauſae aut difficulter, aut prorſus non ab artifice poſſint remoueri. Id quod etiam pro viribus in praeſentiarum efficere enitar.

§. II.

Primo autem omnium, ſicut maximum curationis facile peragendae momentum in ipſa *natura corporis humani*, quam veteres aeque ac recentiores Medici vnanimiter fere *optimam morborum medicatricem* praedicarunt, collocandum eſt; ita haec ipſa, ſi languet aut deficit, frequentiſſima difficilis curationis cauſa exiſtit. Intelligimus autem ſub *natura* complexum virium, vel motuum, tam in ſolidis, quam in fluidis, quibus liber & perennis ſanguinis & humorum

morum circuitus, vna cum debitis se- & excretionibus, absoluitur. Hic enim circularis motus quo vegetior est, eo etiam felicius morbi non solum a corpore arcentur, verum etiam, si iam adsunt, ex voto persanantur. Vnde antiquissimi iam Medici passim in scriptis suis naturae cooperantis auxilium ad morbos vincendos necessarium esse duxerunt, & nostrates pariter in firma natura felicem curationis euentum solent reponere, alterumque prae altero ad sanitatem recuperandam magis idoneum declarare: *Nam bona*, inquiunt, *natura*, *leuiter arte adiuta*, *interdum facit miracula*, hoc est, plane inexspectata. Quae cum ita sint, videndum nunc proxime erit, in quibusnam praecipue morbis naturae opera ita requiratur, vt ipsa vel refragante, vel nimis exhausta, parum aut nihil omnino Medicus arte sua possit perficere.

§. III.

In hoc autem demonstrando deprehendimus, in febribus potissimum acutis, malignis, exanthematicis & inflammatoriis, praecipuam opem a naturae benignitate dependere. Quodsi enim fibrae motrices eximio praeditae sunt tono & robore, vasa sunt capacia, neque nimium destructa est sanguinis & humorum crasis, tum, mediante motu auctiori febrili, saepe ipsa pernicialis morbi causa certo tempore & ordine corrigitur & foras expellitur, nociuae sanguinis stases resoluuntur, ipsiusque febris impetu sensim deferuescente, aeger cum sanitate in gratiam

redit,

redit. Haec autem si contrario se modo habent, omnia in peius ruunt symptomata, remediis, magnifice alias commendatis, nihil aduersus vim morbi valentibus. Quare facile exinde licet concludere, parum in acutis hisce morbis Medicum posse praestare, nisi quod ea tantum, quae naturae oneri sunt, & salutares eius motus impediunt, aut in ordine suo turbant, inter initia statim apta ratione subtrahat, vel abundantem sanguinis copiam accommodatis ventilationibus minuendo, vel primam regionem a sordibus inibi stabulantibus liberando. Quae reliqua sunt, in solo quieto temperatoque regimine, in conveniente diluente & humectante potu, in remediis blande diapnoicis & analepticis consistunt, nihilque directe faciunt, sed naturam tantum adiuuant, vt diebus imparibus salutarem crisin, siue per sudorem aut alui fluxum, siue per vrinam, haemorrhagiam, & sic porro, instituat.

§. IV.

Atque huius rei veritatem ipsa experientia, optima rerum magistra, satis superque comprobat. Etenim qui valente natura praediti, dictis acutis morbis corripiuntur, longe facilius feliciusque exinde emergunt, quam delicatuli, languidi multisque modis eneruati, quibus vel selectissima medicamenta parum adferunt leuaminis. Quodsi igitur Medicus in aegrotos incidit imbecilles, iustam metuendi rationem habet, futurum esse, vt multa curationi suae iniiciantur impedimenta, vix vllo artificio superanda.

Iam

Iam quidem aegritudines allegatae plerumque a Medicorum vulgo curatu faciles habentur, sine dubio, quia singulae fere vnam eandemque requirunt methodum, breui tempore addiscendam & sine magno labore applicandam: siquidem leuissimum videtur negotium, venae sectionem & ptisanam pro potu suadere, pulueres & essentias alexipharmacas praescribere, vel etiam emulsionem & potionem diapnoico-analepticam ordinare. Verum enim vero, ipsa haec compendiosa methodus luculentum praebet testimonium, medendi rationem in dictis hisce affectibus valde angustis contineri limitibus, admodumque pauca existere remedia, quibus aliquid solidi praestare possimus. Vt ideo certissimum sit, nisi ipsa naturae robustioris benignitas subueniat, Medicum in sanando exiguos facere progressus.

§. V.

Proxime deinde morbis, quorum causae aegerrime remouentur, accenseri debent *morbi neruorum neruosarumque partium*, quarum atonia si semel praesto est, difficillime emendatur; sicut exemplo suo affectus paralytici, gonorrhoea benigna, pollutiones nocturnae, malum hypochondriaco-hystericum, & similes morbi abunde satis demonstrant. Et ratio in propinquo est: Etenim, quum medicamentorum virtus non immediate semper ad sensibiles hasce partes possit pertingere, sed longissima demum via cum sanguine ad ipsas adduci debeat; mirum haud est, effectum quoque inde sperandum lento

demum gradu ſuccedere, longeque maius temporis ſpatium ad curationem perficiendam requiri. Hinc etiam Veteres permoti, neruos *frigidas* appellarunt *partes*; & ſuo iam aeuo morbos ipſis inſidentes curatu difficiles declararunt. Idem impedimentum in ſanando obſeruamus circa *morbos neruorum ſpaſticos*, vt *epilepſiam* & *conuulſiones*, quales ſi in conſuetudinem abierunt, ex leuiſſima cauſſa plerumque redeunt, ſine dubio, quia partes neruoſae, a tono ſuo per crebriores paroxyſmos deiectae, facillime in priſtinos coniiciuntur motus, vt ideo mirari non liceat, cur multi per omnem vitam ſuam cum atrociſſimis hisce morbis miſerrime conflictentur.

§. VI.

Ratione haud diſſimili morbis aegerrime ſanabilibus adnumerandi ſunt, *morbi capitis idiopathici*, quorum cauſſa in cerebro & neruis capitis abſcondita latet, vt fere ſunt, vertigo, memoriae debilitas, affectus ſoporoſi, difficilis auditus, gutta ſerena, cephalaea & hemicrania chronica, melancholia, mania, &c. Quodſi enim hi morbi, ſicut plerumque fit, a praua cerebri conſtitutione, a ſanguine vel ſeroſis humoribus copioſius inibi coaceruatis, ſtagnantibus & extrauaſatis, vel a deficiente fluidi neruei ſecretione, huiusque praepedito in neruos influxu originem ſumunt, iudicatu facillimum eſt, difficilem eſſe medicamentorum ad abditas hasce partes aditum, lentumque in ipſas ingreſſum. Vnde etiam, experientia teſte, dicti hi morbi vel diutius trahuntur,

tur, vel nunquam funditus tolluntur; maxime quum ſenili plerumque aetati ſint familiares, in qua cerebrum partesque neruoſae per ſe iam ſuo priuantur robore, & vix ac ne vix quidem ita poſſunt firmari, vt in naturalem ſtatum reducantur. Quid ergo mirum, quod vtplurimum ad mortem vsque pertinaciter inhaereant, tandemque ſubſequente apoplexia vitae ſcenam miſere claudant?

§. VII.

Vt autem eo melius innoteſcat, curationem multis premi difficultatibus, ſi forte *ſolidae*, maximeque *neruoſae partes* naturalem ſuum tonum, motum & tenſionem amiſerunt; lubet iam adhuc alia in medium proferre exempla. Pertinent autem huc potiſſimum *chiragra*, *podagra*, ceteraeque *arthritidis ſpecies*, quae ſi ſemel, per crebriores paroxyſmorum inſultus longosque ipſorum decurſus, neruos & membranas articulorum valde debilitarunt, raro admodum his ipſis naturalis tenſio & mouendi potentia redditur, multoque minus tophacea illa, quae fixa ibi haeret, materia abigitur. Quod enim ſi minus ita eſſet, non tam multi vbique occurrerent elumbes podagrici, qui ex omnibus vndique conquiſitis magnaque pecunia coëmtis remediis, praeter conuictionem ſtultitiae ſuae, nihil retulerunt commodi.

§. VIII.

Idem obſeruare licet in *antiquis membrorum luxationibus*, quae ſi paullo diutius durarunt, raro ac-

cidit, vt membra male distorta in pristinum restituantur locum, ideo, quod perpetim maior humorum ad affectas hasce partes fit affluxus, qui neruos reddit flaccidiores. Similiter res comparata est cum *fracturis ossium*, si hominibus aetate iam multum prouectis eueniunt. Quis enim nescit, generationem noui ossis, ob boni succi nutritii defectum, in ipsis longe difficilius, quam in subiectis vegetis & in optimo aetatis flore constitutis, procedere? Nec silentio praeterire possum dolorificas illas sensationes, a vulneribus olim inflictis aliisque laesionibus residuas, quae sub aëris & ventorum mutationibus exacerbatae, ingentes saepe creant molestias, & aegerrime possunt emendari, quod partes neruosae, in quibus saeuiunt, semel debilitatae, naturale robur recipiunt rarissime. Atque hinc est, quod multi in republica de perpetuo artuum quasi calendario infinitas nectant quaerelas; de quo argumento legi meretur Excellent. HEISTERI Dissertatio de *Calendario artuum.*

§. IX.

Tum vero leuissimi etiam morbi, in partibus solidis radicati, curationem retardant, vel penitus respuunt. Videre hoc licet in affectu, strenuis vini & spiritus eiusdem potatoribus familiari, *gutta rosacea*, quae satis superque vel suo tantum exemplo docet, quam difficile sit, minimas vasorum extremitates, a fortiori humorum congestione relaxatas, aut plane disruptas, pristinae suae reddere integritati.

In

In hoc enim proprie, vt arbitror, consistit vera morbi huius, faciem mirum deturpantis, indoles; indeque deducenda est ratio, cur neque decocta sanguinem purificantia, neque diaeta vel accuratissime obseruata, neque laxantia & deriuantia, neque sanguinis missiones, neque alia demum innumera diutissime adhibita, quidquam solidi possint efficere. Quodsi enim, vt vulgo putatur, caussa pertinacis huius morbi in ipsa sanguinis & humorum dyscrasia esset reposita, nihil dubii esset, quin remedia depurantia, tam copiose saepe adhibita, meliorem praestarent effectum. Recte itaque iudicarunt Veteres, qui omnes omnino morbos, a mala conformatione oriundos, sanatu difficiles habuerunt.

§. X.

Nihil autem fere magis sanandi difficultatem, in morbis partium solidarum obuiam, demonstrat, quam *morbi haereditarii*, dum scilicet nati successu temporis in eandem facile incidunt labem, qua parentes laborarunt; vel tamen ad eandem insignem habent procliuitatem. Iam vero, communi saniorum Medicorum consensu, vera horum affectuum ratio & sedes non tam in fluidis, quam in solidis continetur partibus, ideoque non mirum est, quod nulla propemodum arte possint praecaueri, aut si iam adsunt, radicitus tolli.

§. XI.

Proxime nunc se nostrae considerationi offerunt morbi, certis *aetatibus* proprii, qui similiter diffi-

cillime, & vix prius persanantur, quam notabili aetatis facta mutatione. Obseruare hoc licet in *pueris*, qui, experientia teste, ob humidum temperamentum, & consuetam fluidorum ad caput directionem, variis capitis malis, & nominatim quidem haemorrhagia narium, auribus oculisque fluentibus, coryza, tinea capitis, tumoribus parotidum & tonsillarum, laborare solent, neque prius ab iisdem cum successu liberantur, quam si circa pubertatis annos eximia totius corporis, ratione structurae potissimum solidorum, contingit mutatio. Quae igitur cum ita sint, facili possumus negotio coniicere, omnes atque singulas, quae ante mutatam aetatis periodum instituuntur, curationes, inter difficillimas esse referendas; siquidem, vt antea satis euictum dedimus, Medico tanta potestas non conceditur, vt pro lubitu ipsam fibrarum texturam possit immutare, & in statum plane alium ac nouum reducere.

§. XII.

Quum autem ne morbi quidem puerorum medica ope ad lubitum possint superari, facile licet colligere, quid sperandum sit, si *senes* & *decrepiti* se nobis sanandos tradunt. In his enim cum omnes non solum solidae partes eximie sint deiectae, sed fluidae quoque multis sordibus contaminatae, nihil superest dubii, quin longe adhuc difficilius sanationem admittant, maximusque adhibendus sit labor, si corpus ipsorum, in ruinam pronum, adhuc per tempus aliquod ab interitu retinere velimus.

§. XIII.

§. XIII.

Ordine nunc excipiat disquiſitio aliorum morborum, perinde quidem in partibus ſolidis, ſed ſpeciatim in *viſcerum laeſa ſubſtantia*, fundatorum. Singulis autem probe conſideratis, non poſſum, quin hos quoque curatu difficiles, aut, pro circumſtantiarum ratione, inſanabiles declarem. Sunt autem praecipuae viſcerum laeſiones, quae in pulmonibus, liene, hepate, pancreate & vtero occurrunt; ſiquidem ſectiones corporum, poſt mortem inſtitutae, abunde ſatis demonſtrant, dicta haec viſcera, ad vitam ſanitatemque tuendam neceſſaria, variis poſſe modis affici, & vel ſpiſſioribus & ad progreſſum ineptis humoribus infarciri, vel plane obſtrui & in lapideam quaſi duritiem converti, vel etiam vlcere foetidiſſimo corrumpi atque conſumi. Iam quidem deprauata haec viſcerum conditio peſſimaque labes, ſi cauſſam morbi conſtituit, omnino debet emendari & in ſtatum naturalem reſtitui. Quis autem non videt, difficillimum hoc eſſe opus, & in Medici poteſtate plane non poſitum, partium ſemel corruptarum ſitum, figuram & connexionem ita immutare, vt omnis ipſarum labes euaneſcat, aut nouae quaſi tales partes renaſcantur. Hic enim profecto haeret aqua. Nam vel vires remediorum non ſufficiunt, noſtramque exſpectationem deſtituunt, vel ſi etiam ſufficerent, eiusmodi tamen circumſtantiae plerumque concurrunt, quae prohibent, quo minus medicamenta, obtinendo ſcopo conformia, rite applicare poſſimus. Atque haec fieri maxime deprehendimus, vbi laeſiones viſce-

rum

rum per tractum temporis nimium increuerunt, corporisque vires ita sunt depressae, ut remedia paullo valentiora, ad reserandas vasorum obstructiones necessaria, adhibere amplius non liceat, nihilque tum Medico perficiendum saepe restet, quam vt otiosum agat spectatorem, vel pauca tantum praescribat analeptica, non tam causae morbi, quam symptomatibus valde vrgentibus opposita.

§. XIV.

His ita comparatis, facile, me iudice, & sine magno labore quisque poterit intelligere, omnes simul morbos, qui viscerum quamcunque labem pro caussa agnoscunt, curatu esse difficiles, & si valde demum ingrauescunt, immedicabiles. Atque hunc censum potissimum subeunt, *hydrops*, *quartana*, *asthma*, *icterus*, tam *niger*, quam *flauus*, *nimiae haemorrhagiae*, *scorbutus adultus*, *phthisis consummata*, &, quae symptomatice demum accedunt, *hecticae febres*. Aegre enim, aut prorsus non, vt antea dictum est, grauissima ipsorum caussa adimitur, sine cuius tamen remotione nulla vnquam in rerum natura contingit sanatio.

§. XV.

Ne tamen nimis generatim mentem meam explicem, & falsa hic, aut non satis determinata proposuisse videar, monere lubet, ipsorum aegrotantium rationem esse habendam, probeque examinari debe-

re,

re, quo naturae robore polleant, quotque annos numerent, si de euentu morborum, ex viscerum quodam vitio subnatorum, itemque de curandi ratione iudicium ferre volumus. Sicut enim bona robustaque natura ad feliciorem aegritudinum nostri corporis decursum quamplurimum confert, viresque remediorum insigniter adiuuat: ita pari modo in citatis morbis eandem præstat utilitatem, ut multi ideo, receptis paullulum viribus, praeter spem omnium & opinionem conualescant, qui breui antea morti proximi habebantur. Idem accidit, si forte homines in aetatis vigore constituti infarctibus & obstructionibus viscerum corripiuntur: siquidem hae, experientia teste, in iuuenibus longe facilius recluduntur, liberiorque fluidis per ipsa transitus restituitur, quam in decrepitis, quorum vis vasorum systaltica non solum valde languet, sed humores quoque impura laborant spissitudine. Vnde etiam senes prae iuuenibus ad morbos ex viscerum atonia propullulantes, & in hecticam demum ipsis solennem, siue marasmum senilem, abeuntes, magis sunt dispositi.

§. XVI.

Grauissimis deinceps, vixque vlla arte superandis morborum caussis adnumerari debent pessimae illae, quae cordi vasisque maioribus impactae sunt, *concretiones*, quas *polypos* nominamus. Hae enim aequali sanguinis circulo obicem ponendo, morbos producunt fere innumeros, quorum plurimi, vt phthisis, asthma, hydrops, cum morbis ex viscerum

deprauatione subortis conueniunt. Id quod praestantissimus ille Italorum Medicus, MALPIGHIVS, cui merito plurimum hac in re debemus, elegantissime docuit, & alii quoque Auctores, qui de polypis scripserunt, multis ostenderunt exemplis. Neque tamen polypi nouos tantum gignunt morbos, verum etiam iam praesentes exacerbant, aut iis demum superueniunt, eoque certius deinde mortem, omnium rerum clausulam, accersunt. Sic enim affectus antea nominati, vt asthma, phthisis, haemoptysis, &c. tum propter polyposa haecce repagula excitantur, tum vero ab iisdem, durante morbo genitis, maiora incrementa sumunt, & lethalem denique sortiuntur exitum. Quum vero Medici sit, consilio & auxilio in omnibus corporis miseriis succurrere; non immerito hinc quaestio iam incidit, quid in tali rerum statu faciendum sit? Respondeo igitur: Si quid Medicus arte sua potest efficere, in id debet potissimum incumbere, vt vel polypos auertat, glutinosam illam materiam, ex qua coagulantur, in tempore resoluat, vel tamen vlterius eorundem augmentum impediat. Quodsi autem iam in massam degenerarunt carneam, & pulsus vere intermittens difficilisque respiratio nimis vrgent, nullo possunt modo dissolui, ideoque nec morbi inde pendentes curari.

§. XVII.

Licet deinde non negandum sit, quod polyposa coagula cordis maxime ventriculis vasisque adnexis maioribus inhaereant; loquitur tamen experientia, alias

alias quoque corporis regiones iisdem perſaepe obſideri. Ita ſinui capitis falcato inſidens polypus cauſſa exſtitit epilepſiae & melancholiae, nullamque omnino medelam admiſit; in vtero autem ſaepe plures eiusmodi maſſae latitant informes, quae ſcirrhis, malo hyſterico, fluori albo largisque haemorrhagiis anſam ſuppeditant frequentiſſimam. Quis autem ignorat, ſingulos hosce morbos, a tali ſontica cauſſa ſubnatos, inter ſcandala Medicorum eſſe referendos?

§. XVIII.

Diximus hactenus potiſſimum de partium ſolidarum affectibus. Nunc igitur pauca de *vitiis fluidorum* adiicere placet; circa quam doctrinam tenenda inprimis erunt ſequentia. Conſtans Medicorum eſt ſententia, morbos, a peruerſa ſanguinis & humorum quantitate & qualitate promanantes, prioribus eſſe leuiores curatuque faciliores. Nec perperam & ſine ratione ita ſentiunt. Poſſunt enim humores còpia abundantes vario modo minui & ſubtrahi, eorumque intemperies calida temperari, viſcida dilui atque reſolui, acris inuolui, ſalina elui & per debita emunctoria excerni, & ſic porro. Nihilominus tamen, quando haec fluidorum vitia altius ſe ſolidis inſinuant, perinde Medico multum faceſſunt negotii. Videre hoc licet in ſcorbuto & lue venerea, in quibus, ſi corrupta humorum indoles, in ſolidas partes translata, tophos, gummata, oſſium cariem & ſimilia produxit, difficulter poſtea exterminantur. Idem accidit, ſi materia quaedam peregrina a maſſa humo-

rum fegregata, in fcabie, purpura, eryfipelate, &c. ad neruofas partes relabitur, ibique atroces concitat fpasmos: fiquidem tum magno faepe labore opus eft, antequam motuum vehementiffimorum ataxiam in ordinem redigere poffumus.

§. XIX.

Praeter haec vero dantur etiam cafus, vbi vel fola *deprauata fluidorum conftitutio* magnas medendi iniicit remoras & ingentes in felici curationis fucceffu parit difficultates. Exemplo fint homines valde fcorbutici, fiue falino-acri humorum impuritate praediti, quorum vel leuiffimae laefiones externae in grauiffima abeunt mala, mortem non raro inferentia; ficut etiam frequentisfime folet contingere, vt ipforum tumores & eryfipelata facillime exulcerentur, vlceraque efforment fordidisfima. Et quid aliud, quam fumma humorum dyfcrafia, in culpa eft, quod *cancer apertus*, & ab internis, vt aiunt, cauffis fubnatus, in malis habeatur immedicabilibus? Idem deprehendere licet in *morbis malignis & peftilentialibus*, vbi tenuis quidam vappidusque halitus maffam humorum inquinat, & in motum diffolutorium facile funeftum coniicit, nifi per debitas vias fuo tempore foras expellatur.

§. XX.

Praecipua horum euentuum ratio fine dubio haec effe videtur, quod magna fuccorum corruptio ipfum delibatiffimum cerebri & neruorum liquidum eadem labe

labe contaminet; vnde non poteſt non vis partium ſolidarum motrix elaſtica, qua fluidis regendis & propellendis praeeſſe deberent, mirum in modum minui, & ſic demum neceſſaria ad vitam circulatio ſanguinis penitus auferri. Nihil enim oeconomiae animali magis eſt aduerſum, quam putris quaedam exhalatio, quam tamen, in malignis vlceribus morbisque contagioſis, ſaniorum negabit nemo. Atque in hoc ſimul continetur ratio, cur *ſphacelus internus*, ad quem praeterea nullus datur acceſſus, ſit inſanabilis; *externus* autem tam facile enecet, tantamque in medendo difficultatem pariat.

§. XXI.

Poſthaec quoque illi morbi non tam ſemper ex ſua natura, quam potius ratione loci, quem in corpore occupant, inter graues, vel immedicabiles referri debent, qui *partibus* inſidentes *abditis*, remediis aut nullum, aut non ſatis commodum concedunt aditum. Hinc plures ſaepe abdominis, vteri, proſtatarum, veſicae vrinariae, aliarumque internarum partium laeſiones fiunt lethales, quae tamen emendari omnino poſſent, ſi medicamenta ipſis debito modo applicare liceret.

§. XXII.

In genere porro circa hancce doctrinam obſeruandum eſſe moneo, impedimenta curationis quam maxime ex partium, quae patiuntur, ſtructura & vſu eſſe diiudicanda. Quo enim ſunt nobiliores, &

quo magis ad vitam sunt necessariae, eo etiam magis vel minus sanationem admittunt. Quare non mirum est, quod cordis vulnera, grauioresque vasorum maiorum in pulmonibus disruptiones, & aliae vitalis huius visceris laesiones, vel etiam profundiora capitis vulnera, tanquam partium ad vitam & motus in nostro corpore peragendos necessariarum, medelam prope omnem soleant respuere.

§. XXIII.

Dantur denique *morbi, certis populis certisque regionibus proprii*, qui similiter difficulter, aut nulla prorsus ratione tolli queunt: siquidem ab ipsa natiua quadam dispositione, certaque aëris, potus & victus ratione proueniunt, quae singula non ita in nostra sunt potestate, vt pro arbitrio possint corrigi atque emendari. Sic enim in regionibus montosis, vt in Heluetia, Stiria, Carinthia, Hungaria & Transylvania, incolarum colla deformantur *strumis* aegerrime abigendis. In Polonia morbus iste sordidissimus, *plica Polonica*, aegrotis aeque ac medentibus ingentes creat molestias, & pessimus iste morbus, *scorbutus*, qui Belgis & maris Baltici accolis, Suecis, Danis, Norwegis, Liuonis, Pomeranis, &c. ab indigenis caussis endemius est, difficilius longe, quam aliis euertitur. Idem hoc etiam dici meretur de *calculo*, Belgis Heluetisque, ob frequentem caseorum & lacticiniorum cum acetariis esum, familiari; de *podagra* & *arthritide*, ob vini spirituosioris largiorem potum in Hungaria inprimis obuium, item de

peri-

peripneumonia & *ſcabioſis affectibus* in Germania ſuperiore, Weſtphalis maxime, ob craſſiorem victum, feralibus, & ſic porro.

§. XXIV.

Dixi ſupra de morbis puerorum, quod curatu ſint difficiles, quatenus ad morbos aetatum pertinent. Hic autem pauca quaedam, licet alio reſpectu, de *infantum morbis* adiiciam, quorum plurimos ſimiliter puto pertinaces, & meo quidem iudicio ob duplicem rationem. Prima eſt, quia diagnoſis illorum valde difficilis & abſcondita deprehenditur. Pauca enim adſunt in puerulis ſigna certiora, ex quibus veram morbi indolem poſſemus intelligere, ſed ex eiulatu tantum & clamoribus aduerſam ipſorum valetudinem coniectura aſſequi debemus. At vero, cum ignoti non detur vera curatio morbi, per ſe hinc intelligitur, difficillime eandem in morboſis puſillorum affectibus procedere. Altera ratio in ipſis cauſſis morborum infantilium latitat. Singulis enim probe examinatis, deprehendimus, habitum corporis molliorem, redundantem humorum pituitoſorum copiam, valdeque exquiſitum & delicatum fibrarum & membranarum ſenſum, eſſe accuſandum. Sicut autem ſonticae hae cauſſae ita ſunt comparatae, vt aegerrime emendari queant; ita certo certius eſt, omnes, quae inde pendent, corporis afflictiones inter ſanatu difficiles eſſe collocandas. Et quid multa? dum per quotidianam ſatis abunde iam liquet experientiam, maximum hominum numerum

in

in infantili aetate diem obire supremum, quod sane non fieret, si medica ope morbosis infantum affectibus melius possemus succurrere.

§. XXV.

Demum, qui in artis exercitio versantur Medici, non raro obseruant, *verminosam progeniem* varias in corpore ludere tragoedias. Morsicando enim iniqui hi hospites grauissimos in sensibili intestinorum tractu cient dolores; per consensum autem remotas quoque partes neruosas in atrocissimos coniiciunt spasmos, imo non raro epilepticos & conuulsiuos proritant motus. Iam quidem aduersus haec animalcula varia existere remedia non nego; nihilominus tamen non tuto semper possunt applicari, ideo, quoniam pertimescendum est, ne ipsa iam praesentia symptomata magis augeant & in deterius vertant. Porro non raro accidit, vt ab vsu quidem anthelminticorum vermes in intestinis enecentur; at vero, tum quoque ob summam, quam spirant, putredinem, periculum portendunt & medenti multum faciunt negotii. Quid? quod saepe etiam infesta haec animalia aliis se morbis, vt variolis, purpurae, morbillis, aliisque febribus exanthematicis, adiungunt, & non tantum symptomata mirum augent, magnumque virium decrementum afferunt, sed placidum quoque horum morborum decursum, cum signis diagnosticis & prognosticis, insigniter perturbant, totamque medendi methodum valde reddunt difficilem.

§. XXVI.

§. XXVI.

De *morbis chirurgicam opem postulantibus* diffusius hic agere non vacat; alioquin innumeris ostendere possem exemplis, has quoque curationes plurimum esse difficiles, ancipitisque euentus. Valet hoc maxime de operationibus sic dictis manualibus, vt trepanatione, amputatione, fistularum sectione, cancrosarum mammarum exstirpatione & similibus. Quantae enim in ipsis perficiendis artifici saepe obiiciantur difficultates, dici vix potest. Hoc tamen, quia propius ad scopum meum spectat, sicco praeterire pede nequeo, quod herniae, speciatim in subiectis iam adultis, non tantum medelam respuant, sed facile quoque a flatibus & excrementis inibi collectis incarceratae fiant, maloque omnium fere truculentissimo, passioni nempe iliacae, ansam hinc praebeant. Cum vero herniae repositio, a qua omnis in hoc morbo salus pendet, difficillime plerumque succedat, non mirum est, quod etiam iliaca passio aegerrime curetur, plurimosque eadem laborantes letho tradat.

§. XXVII.

Sic igitur morborum, qui vel curationibus fortiter resistunt, vel easdem plane non admittunt, allegaui praecipuos. Siqui autem restant, a me non allegati, facile spero ipsos ex dictis & adductis posse colligi aptaque ratione sine multo negotio deriuari. Ceterum, vt hoc qualecunque specimen B. L. amice excipiat, & aequi bonique consulat, etiam atque etiam rogo.

TANTVM

S. D. G.

NOBILISSIMO ET DOCTISSIMO

DN. CANDIDATO

S. P. D.

Christianus Fridericus Daniel, Med. D.

ultum ſane in ſcientiis profecerunt, qui ſe maxima neſcire, pauciſſimaque efficere poſſe, probe intelligunt; cum ii e contrario luculentum ignorantiae ſuae edant teſtimonium, qui ſoli ſibi ſapiunt, omnemque ſcientiarum ambitum iam exhauſiſſe ſibi perſuadent. Id quod ſicut de omnis generis eruditis; ita inprimis etiam de Medicis valere arbitror, vtpote qui ſuam in medendi arte imperitiam certiſſime produnt, ſi heroum inſtar omnes omnino morbos, ipſamque mortem, propellere audent. Etenim vel minima pars aegritudinum, quibus velut agmine corpus noſtrum ſubinde ſolet infeſtari, medicamentis abigitur; ſed pleraeque ita ſunt comparatae, vt vel difficillime poſſint emendari, vel omnem plane reſpuant medelam. Quae cum ita ſint, Amiciſſime Dne. CANDIDATE, TV profecto egregium eruditionis medicae edis ſpecimen, dum in Diſſertatione TVA inaugurali perelegante oſtendere annisus es, artem ſalutarem anguſtioribus circumſcriptam eſſe limitibus, quam vulgus quidem exiſtimat, nec in artificis poteſtate ſemper eſſe poſitum, vt morbis quibusuis occurrentibus pro lubitu auxilium ferre queat. Habet praeterea haec Tua demonſtratio eximiam hancce vtilitatem, vt partim inde diſcamus, quando aegrotantibus ſalutem promittere liceat, nec ne; partim vero, vt alii quoque intelligant, quam inique ſaepe Medico vel ſapientiſſimo in morbis ex ſe & ſua natura pertinacibus ac inſanabilibus curationis vel tardioris, vel irritae tribuatur culpa. Gratulor TIBI itaque praeclarum hocce ſpecimen, & quos inde promeruiſti honores doctorales, proxime nunc TIBI conferendos. Perge iam, qua coepiſti,

pisti, via, & ex pulcherrima scientia Tua uberrimos collige fructus. Licet vero, sicut abunde ostendisti, doctrinam morborum tam curatu difficilium, quam insanabilium, perfecte calleas; sincere tamen opto, vt in artis exercitio TIBI potius morbi sanatu faciles obueniant curandi. Sic enim nec fama TIBI deerit, neque fortunae, quam TIBI Deus, a quo mortalium bona pendent omnia, largiatur cumulatissime! Vale, meque eadem, qua Tuam colo amicitiam, ratione redama. Dabam Halae Magdeburg. a. d. VIII. April. M DCC XLVIII.

NOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO

PHILIPPO ISAACO HEINEKEN

SALVTARIS DOCTRINAE CANDIDATO DIGNISSIMO

S. P. D.

IOACHIMVS SEIVERTH DE ROSENBERG,

BISTRICIO TRANSILVANVS.

T*anta cum TVA, NOBILISSIME HEINEKEN, in rem litterariam & medicinam inprimis fuerit sedulitas, quanta de omnibus, qui litterarum studiis delectantur, requiritur: perfecisti, vt non nisi summis, quos ILLVSTRIS MEDICORVM ORDO TIBI conferre potest, honoribus discedere, TVOSQVE repetere possis, qui TE talem inuenient, qualem antea cognitum iudicarunt. TV enim tempus, quod adolescentibus, qui musarum castra sequuntur, ad salutandos amicos, ad ipsam denique animi & corporis requiem, conceditur, non male impendisti, sed ea, quae par est, ratione, studiis TVIS dicasti, eumque campum, in quo vir-*

virtus TVA se extendere possit, latius euincere studuisti. Cum autem hic locus in laudes TVAS excurrere non permittat, laudibus quoque non opus sit, vbi res ipsa loquitur, satis enim erudita TVA dissertatio, quam mihi vna cum Opponentis munere obtulisti, ostendit, quanta TVA sit in arte medica dexteritas, quidue Patriae a tali viro expectandum sit: ex toto cordis affectu stadium academicum feliciter emensum, honores denique in medicina summos, TIBI ex merito conferendos, gratulor. Secundet DEVS Optimus consilia TVA benedictione, illaque in multorum ægrotantium salutem cedere iubeat felicissime. Me vero vlteriori TVO amori & beneuolentiae commendatum habeas, certissime persuasus, me semper fore ad quaeuis TIBI praestanda officiorum genera promtissimum paratissimumque. Vale. Dab. Halae proter Salam, die VI. Aprilis cIↄ Iↄcↄ xxxxvIII.

Ein ächter Fleiß trägt edle Früchte,
Getreuer Arbeit Lohn ist Ruhm:
Die Weißheit prangt mit klarem Lichte
Und hat ein schönes Eigenthum.
Wer sich in Wissenschafften übet
Wird von der Nachwelt noch verehrt,
Und wer die Kunst zu dencken liebet
Der ist der grösten Ehre werth.
Du zeigst hiervon die besten Proben,
Mein **Freund**, da nun Dein Glücke blüht;
Und warum solte ich Dich loben,
Da man von Dir ein Zeugniß sieht.
Mein Wunsch soll Dich davor begleiten,
Die Vorsicht, welche vor Dich wacht,
Die wolle Dir das Wohl bereiten,
Das Dich beständig glücklich macht.

C. A. A.
aus M.
der heil. S. S. B.